

Overeen

katholieke vereniging voor oecumene athanasius en willibrord

Kerken in Roemenië Zondag voor de Oosterse Kerken 2003

De Zondag voor de Oosterse Kerken brengt op 17 en 18 mei de kerken van Roemenië onder de aandacht. Na 51 jaar communisme maakte in december 1989 een korte, bloedige revolutie een einde aan jaren van staatsatheïsme. De Roemeense dictator Ceausescu werd verjaagd. Op de valreep van de jaren '90 werd zo de deur opengezet naar een nieuwe samenleving in Roemenië.

In 1948 voerde de communistische overheid het staatsatheïsme in in het openbare leven. Naar de mate van de gevoelde bedreiging voor het regime werden de kerken onderhanden genomen. Vele orthodoxen ondergingen dood of gevangenschap, werden tegengewerkt, of uit hun geestelijk ambt of klooster gezet. De Grieks-katholieke Kerk, die - voortgekomen uit de autochtone orthodoxie (1699) - op Rome gericht was, werd zelfs opgeheven. Toch had de Orthodoxe Kerk een bewegingsvrijheid die elders in het oostblok afwezig was. Dat had ze te danken aan de compromissen die ze onder druk met de machthebbers had gesloten. Andere kerken voelden zich door deze compromissen benadeeld. De eerste jaren na 1989 lieten een grote toeloop zien op de kerk, zodat men van een 'hype' kon spreken. Ook nu nog is er een religieuze opleving. Er zijn veel nieuwe kerken en kloosters gebouwd. Er staat een groot (prestige)object voor Boekarest op stapel: een nieuwe orthodoxe kathedraal van immense afmetingen. Er is ook een religieuze vernieuwing bij gewone gelovigen en in het hernieuwde monnikenleven.

Onderlinge verhoudingen

Zowel de Roemeens-orthodoxe Kerk als de andere kerken staan voor enkele belangrijke uitdagingen. Een zware erfenis van de communistische tijd is een verkrukelde binnenlandse oecumene, met name

in het noordwesten van Roemenië, waar de Grieks-katholieke Kerk gezeteld is en waar de scheidslijnen tussen de kerken vaak parallel lopen aan de scheidslijnen tussen etnische Hongaren, Duitsers en Roemenen. Onenigheid over het verleden en over kerkelijke eigendommen verziekt de orthodox/grieks-katholieke relatie. Met het buitenland heeft de Roemeens-orthodoxe Kerk vanouds goede contacten, zoals met de Anglicaanse Kerk, de Oud-katholieke Kerk en ook het Vaticaan. Er leeft een oprechte oecumenische geest in de Orthodoxe Kerk. De Orthodoxe Kerk reageert gebeten op een fenomeen dat op grond van de godsdienstvrijheid nieuw is: de 'sekten'; evangelicale groepen, bewegingen die een Indiase leer aanhangen, maar ook Mormonen en Jehova's Getuigen. Zelfs de Grieks-katholieke Kerk wordt door sommige orthodoxen van proselitisme beschuldigd. De dominante plaats die de Orthodoxe Kerk zichzelf op historische gronden toekent (en feitelijk vaak heeft) ten opzichte van de andere historische kerken van Roemenië, ontmoet weerstand bij die kerken. Een belangrijke stroming binnen de Orthodoxe Kerk treedt de veranderde situatie voortvarend, hoewel defensief tegemoet. Religieuze opleving en een zeker orthodox 'fundamentalisme' gaan er hand in hand en men heeft daar weinig sympathie voor de oecumenische lijn van de orthodoxe hiërarchie.

Nieuwe uitdagingen

Het christendom van Roemenië staat voor de uitdaging kerk en godsdienst vorm te geven binnen een gesecculariseerde samenleving.

Hoe graag men ook westers is, en daarom halsreikend uitziet naar de toetreding tot de EU in 2007, de kerken maken voorbehoud ten opzichte van 'westerse' wetgeving in de EU rond euthanasie, abortus en homoseksualiteit. Die wetgeving kan rekenen op felle kritiek. Westerse gerichtheid én traditionalisme komen in de Roemeense orthodoxie samen. De toekomst zal uitmaken of de kerk deze krachten creatief weet samen te ballen om de uitdagingen aan te gaan.

Leo van Leijsen

Stafmedewerker Oosterse Kerken

U kunt voor de Zondag voor de Oosterse Kerken 17-18 mei liturgisch materiaal, posters en gebedsprentjes bestellen. Wij bevelen de collecte voor het werk voor de oosterse kerken van harte bij u aan. Uw bijdrage kunt u overmaken op giro 1087628 van de Katholieke Vereniging voor Oecumene in 's-Hertogenbosch o.v.v. 'Zondag voor de Oosterse Kerken'. Als u het oecumenische project in Roemenië wilt ondersteunen (zie p. 8), dan graag uw gift op hetzelfde girorekeningnummer o.v.v. 'oecumenisch project Roemenië'. Interesse in een lezing over de kerken in Roemenië? Neem contact op met de stafmedewerker oosterse kerken van de vereniging, Leo van Leijsen.

Meer informatie over de Zondag voor de Oosterse Kerken op www.oecumene.nl.

Herman Teule:

'Christenen moeten het zout der aarde zijn'

Herman Teule, hoogleraar en directeur van het Instituut voor Oosters Christendom (IvOC) aan de Katholieke Universiteit Nijmegen, is sinds januari 2001 lid van het hoofdbestuur van de Katholieke Vereniging voor Oecumene. Toen hij veertien was werd hij gegrepen door het oosters christendom en dat liet hem niet meer los.

'Al op de middelbare school wist ik dat ik Arabisch wilde studeren en Semitische talen. Ik wilde ook iets met godsdienst en ben uiteindelijk theologie gaan studeren én Semitische talen, vooral Syrisch en Arabisch. Na mijn studie in Amsterdam heb ik in Leuven algemene oriëntalistiek en islamologie gestudeerd.'

Teule kwam in contact met het oosters christendom via dr Jan Sanders, priester van het bisdom Haarlem en docent Syrisch aan de Universiteit van Amsterdam. De priester woonde op het seminarie Hageveld in Heemstede waar Teule naar school ging en verzorgde er byzantijnse vieringen. De jonge Herman werd er misdienaar.

'Romantiek'

'Toen ik negentien was belde hij me op een ochtend op. Hij vroeg of ik meeding op reis naar Tur Abdin in Turkije. Ik had net mijn rijbewijs en hij had nog een chauffeur nodig.' De reis maakte grote indruk: 'Het was een totaal andere wereld waarin ik terecht kwam. Er was geen televisie en de mensen haalden hun water uit waterputten.' Het waren romantische indrukken: 'Zoals je het kende van de plaatjes.'

Teule bewonderde de christenen, die een minderheid vormden in een niet-christelijke omgeving, en die met grote trouw hun geloof beleefden. 'Ik zag een oud christendom en hoorde een oude taal. Het Syrisch staat heel dicht bij het Aramees dat de apostelen en Jezus spraken. De eredienst was eenvoudig van vormgeving. Die eenvoud en de radicaliteit van het christendom dat ik er zag deden mij aanvoelen hoe het christendom er in het begin moet hebben uitgezien.' De huidige hoogleraar, terugkijkend: 'Later leer je door je studie die romantische indrukken nuanceren.'

Oecumene

De directeur van het IvOC vindt studie naar de geschiedenis van kerkplitsingen belangrijk: 'Als je de splitsingen bestudeert, zie je dat politiek vaak een rol speelde en dat te vaak het label "ketter" te snel op groepen werd geplakt. De Syrisch-orthodoxen zijn bijvoorbeeld lange tijd uitgemakt voor monofysieten. Zij zouden geloven dat Jezus maar één natuur, de

goddelijke, had. Men nam niet de moeite de terminologie van de Syrisch-orthodoxen goed te begrijpen.' Maar oecumene is niet zijn enige aandachtspunt, hoe belangrijk ook. Hij is ook geïnteresseerd in hoe deze christenen hun geloof beleven in de huidige Arabische wereld, die voor 98 procent islamitisch is. De vragen die Teule stelt: 'Hoe gaan ze met deze werkelijkheid om? Hebben deze christenen op grond van hun eeuwenlange samenleven met moslims misschien een speciale rol in het gesprek met de islam? Hoe stellen ze zich maatschappelijk op en wat is hun plaats in de verschillende nationale staten van het oosten?' Veel christenen emigreren, waardoor de achterblijvers in aantal verder afnemen. De vele christelijke kerken, van Koptisch tot Melkitisch tot Syrisch, reageren hierop door zich op zichzelf terug te trekken.

Maatschappij

Volgens Teule is dat strijdig met de opdracht van christenen in de wereld: 'Christenen van alle kerken moeten een teken zijn in de wereld. Ze hebben de taak om te bouwen aan een rechtvaardige maatschappij. Alle gegroeide tradities verdienen een plaats, maar de diversiteit van de christelijke kerken mag niet versluieren waar het in wezen om gaat: de gemeenschap van Christus als getuige in de wereld.' In het Midden-Oosten lijkt de eigen kerkelijke gemeenschap soms het belangrijkste. Men koestert zich daarin en is weinig betrokken op de problemen van de regio. 'Veel hangt er natuurlijk vanaf, door welke kerkelijke bril je de situatie waarneemt. Er is een groot verschil van de ene kerk tot de andere. En er zijn ook heel wat hoopvolle tekenen.' De kerken in het Midden-Oosten verkeren, net als de kerken in het westen, in een minderheidspositie. Moeten de kerken in het westen zich doen gelden in een seculariseerde niet-christelijke omgeving, in het Midden-Oosten is die omgeving islamitisch. 'Op moslims maakt het christelijke landschap een rare indruk. Beiroet telt dertien bisschoppen van evenzoveel christelijke kerken van chaldeeuws tot Syrisch en Armeens. Het beeld dat bij de moslims ontstaat is dat van een christendom dat vooral te maken heeft met etnische afkomst, dat zich op zichzelf richt en zich niet mengt in de huidige Arabische wereld. Maar als christenen het zout der aarde zijn, moet dat zout ook worden geproefd.'

AANMELDING

Naam:

Adres:

Postcode:

Woonplaats:

Telefoon:

E-mail:

- meldt zich aan als lid van de Katholieke Vereniging voor Oecumene
- meldt zich aan als donateur van de Katholieke Vereniging voor Oecumene
- wil graag meer informatie over de Katholieke Vereniging voor Oecumene

Stuur deze bon op naar:
Katholieke Vereniging voor Oecumene
Walpoort 10
5211 DK 's-Hertogenbosch

Of stuur een e-mail naar:
secretariaat@oecumene.nl

overeen

COLOFON

Overeen is een uitgave van de Katholieke Vereniging voor Oecumene Athanasius en Willibrord. Leden en donateurs ontvangen Overeen drie keer per jaar door overmaking van ten minste € 15,- op giro 801919. De vereniging ontstond op 1 januari 2001 uit een fusie van Aktie en Ontmoeting Oosterse Kerken en de Sint Willibrord Vereniging. De doelstelling van de vereniging is: het bevorderen van de eenheid van de verschillende christelijke kerken van oost en west. Word lid of donateur en ondersteun de actieve inzet voor oecumenische samenwerking! Een lidmaatschap kost 15,- euro per jaar. De vereniging is afhankelijk van giften en donaties.

Redactie:

Hoofdredacteur: Geert van Dartel
Eindredacteur: Daphne van Roosendaal

Vormgeving en druk:

Van Stiphout, Helmond

Katholieke Vereniging
voor Oecumene
Athanasius en Willibrord

Walpoort 10
5211 DK 's-Hertogenbosch

Telefoon: 073 6136471

E-mail: secretariaat@oecumene.nl

Internet: www.oecumene.nl

Girorekening: 801919

ISSN 1568-2862

Oecumenische spiritualiteit: de breedte en de diepte

Een inleiding die Frans Maas, theoloog in Tilburg en bijzonder hoogleraar in Utrecht, begin dit jaar hield onder de titel 'Inzicht dat uitzicht biedt: Spiritualiteit als weg van oecumenisch leren' was aanleiding hem te vragen wat oecumenische spiritualiteit is en wat zijn uitspraak betekent: 'Ik ben geen specialist in de oecumenische theologie, maar wel bekend met de oecumene van de spiritualiteit'? Maas onderscheidt een oecumenische spiritualiteit van de breedte en een oecumenische spiritualiteit van de diepte. De eerste brengt inspiratiemomenten uit verschillende tradities bij elkaar, de tweede probeert in aanraking te komen met het grondwater waaruit elke kerk put en relateert tradities aan die grondstroom. Deze oecumenische spiritualiteit heeft het zelfs niet nodig om buiten de eigen traditie te treden.

Maas: 'Spiritualiteit is de grondhouding waarmee je in het leven staat en die kleurt wat er bij je binnenkomt en wat er van je uitgaat. Je spiritualiteit wordt bepaald door wie je bent en door wat je inspireert. Dat kan de joodse of de christelijke traditie zijn, maar ook theologie, of literatuur. Ook de tijdgeest speelt een rol.'

Volgens de formele definitie hoeft spiritualiteit niet bereflecteerd te zijn. De hoogleraar systematische theologie en spiritualiteit: 'Ook als je er niet over nadent, heb je een spiritualiteit. Je staat immers altijd met een bepaalde grondhouding in het leven, die houding wordt gevormd door je specifieke context met allerlei gewoontes. Als je christelijk wordt opgevoed, maak je je een bepaalde manier van denken eigen, bijvoorbeeld over wat goed en kwaad is. Ook zonder daarover na te denken bekijk je de dingen volgens die lijnen.'

Oecumenische spiritualiteit

Hoe ziet oecumenische spiritualiteit eruit? Maas: 'Als spiritualiteit een grondhouding is, dan is oecumenische spiritualiteit die grondhouding die wordt gevoed door het besef dat Gods heil niet gebonden is aan kerkelijke afbakening en concepten.' Oecumenische spiritualiteit ziet dat het heil op vele wijzen gestalte heeft gekregen en vindt het de moeite waard om bij anderen te kijken naar de uitwerking van hun grondinspiratie.

Bij oecumene denken we volgens Maas vaak aan gesprekken rond kerkelijke thema's als doop en intercommunie, volgens hem 'het handwerk van de oecumene'. De gespreksgenoten in deze vaak moeizame dialogen worden geïnspireerd door hetzelfde 'grondwater', zoals de kerken hetzelfde water oppompen en het zuiveren om het drinkbaar te maken. 'De grondinspiratie kun je doortrekken naar alle gebieden van het leven: naar het doopsel en naar intercommunie, maar zeker ook naar het leven buiten de kerk.'

Kwaliteit van leven

'Bij spiritualiteit gaat het ten diepste om kwaliteit van leven.' De theoloog verwijst naar de jezuïet A. Pieris, die enige jaren geleden in Nederland een eredoctoraat kreeg voor zijn werk voor de interreligieuze

dialogo: 'Pieris benadrukt dat je met elkaar kunt dialogeren over je eigen religieuze traditie, maar dat je je ook kunt richten op de manier waarop elke traditie vanuit zijn eigen sterkte bijdraagt aan humaniteit en kwaliteit van leven. Pieris vindt dat een meer vruchtbare manier van het interreligieuze gesprek.'

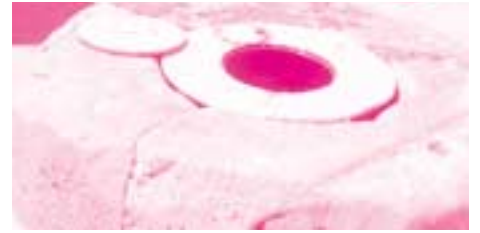

Kerken pompen hetzelfde grondwater op en zuiveren het om het drinkbaar te maken. Put op binnenplaats van klooster in Deir-uz-Zafaran, Turkije.

Kernwoorden in de christelijke godsdienst zijn liefde, solidariteit en gerechtigheid, terwijl boeddhisten zich uitdrukken met termen als onthechting, mededogen en compassie. De woorden geven aan waar het de religies ten diepste om gaat. Maas brengt geen hiërarchie aan: 'Denk niet dat ons gevoel voor rechtvaardigheid beter is dan hun gevoel voor compassie. Maar gooi ook niet alles op één grote hoop. Zeg niet dat het uiteindelijk over hetzelfde gaat, want niemand heeft het overzicht, of de machtige blik, waarmee hij alle religieuze posities kan beschouwen en beoordelen als dezelfde.' Elke religie heeft een eigen inbreng: 'Elke religie werkt aan kwaliteit van leven en heeft een eigensoortige, wellicht onvervreembare, bijdrage aan wat wij "Gods heil voor de wereld" noemen.'

Een spanningsveld

In Maas' eigen grondhouding speelt de natuur een belangrijke rol: 'Ik kan mij laten gezeggen door de natuur. Als ik ergens moeizaam mee bezig ben, realiseer ik me bij een wandeling buiten dat de wereld echt groter is dan mijn hoofd. De werkelijkheid is meer dan wat je er zelf van maakt.'

Relativiteit leidt bij Maas niet tot relativisme. Ook niet bij zijn studie naar de negatieve theologie, die zich afspeelt in het spanningsveld tussen de idee dat alle mogelijke denkconstructies God niet werkelijk weergeven, terwijl God tegelijkertijd aanwezig is in de meest eenvoudige werkelijkheid. De meest eerbiedwaardige katholieke denkbeelden zijn relatief, terwijl de verplichting om zorg te dragen voor de werkelijkheid overeind blijft: 'God is altijd groter en anders, maar tegelijkertijd voor de waakzame mens overal aanwezig: in een mens, in de natuur, in gebeurtenissen. Het gaat God niet goed als het niet goed gaat met de werkelijkheid om me heen.'

Inspiratie: mystici

Maas is het meest gevormd door Meister Eckhart en Johannes van het Kruis. De twee denkers verschillen van elkaar: Eckhart († 1327) ontwikkelde een wezensmystiek op basis van neoplatoons-filosofisch denken, waarin God te vinden is in het wezen van de werkelijkheid, terwijl de bruidsmystiek van Johannes van het Kruis († 1591) de groei van de liefde tot God vergelijkt met de liefde tussen mensen. 'In wezen hebben deze mystici dezelfde gedachte: alle menselijke constructies moeten worden losgelaten bij het denken over God, omdat God niet in een theorie is te vangen.' Een goed theoloog weet dat zijn eigen denken niet samenvalt met wie God werkelijk is en is daarom volgens Maas altijd oecumenisch.

De breedte en de diepte

Er zijn twee soorten oecumenische spiritualiteit: 'Er is een spiritualiteit van de breedte, die elementen uit verschillende tradities met elkaar in gesprek brengt. Verschillende inspiratiemomenten vormen zo samen een oecumenische spiritualiteit.' Er is ook een oecumenische spiritualiteit van de diepte: 'Die probeert in aanraking te komen met het grondwater waaruit elke kerk put en relateert tradities aan die grondstroom. Deze spiritualiteit "relatieveert" ze in die zin. Ook de eigen traditie, zonder dat daarmee afbreuk wordt gedaan aan haar waarde.'

De oecumenische spiritualiteit in de breedte gaat uit van de verschillende gestalten van de kerken, terwijl de oecumenische spiritualiteit van de diepte tot op de bodem gaat. Voor die oecumenische spiritualiteit hoeft je zelfs niet buiten je eigen traditie te treden: 'Johannes van het Kruis staat in de contrareformatorische traditie en kende alleen de katholieke kerk, maar door een verdieping van zijn geloof kwam hij tot een relativering van belangrijke concepten uit zijn eigen kerk.'

Daphne van Rosendaal

Laten we de ramen en deuren wijd openzetten

Door: drs. Ineke Bakker, algemeen secretaris Raad van Kerken in Nederland

Laat mij beginnen met een hartelijke gelukwens aan de rooms-katholieke gelovigen in ons land die op 7 juni het herstel van de hiërarchie herdenken, en aan de Katholieke Vereniging voor Oecumene die deze gelegenheid aangrijpt om het oecumenisch veld opnieuw onder de aandacht te brengen. De door dr. Nissen aangedragen analyse biedt daarvoor een spannend uitgangspunt. Dr. Nissen heeft gelijk als hij constateert dat kerkelijke instituties voor de gemiddelde Nederlander minder belangrijk geworden zijn. Er is al enkele decennia sprake van een sterke ontkerkelijking in ons land. Steeds minder mensen zijn lid van een kerk. De kerken hebben een flink deel van hun invloed in de samenleving verloren. Veel mensen die wel lid zijn van een kerk hechten minder belang aan het instituut en stappen, bijvoorbeeld bij een verhuizing, gemakkelijk over naar een gemeente of parochie van een andere denominatie als zij zich daar beter thuis voelen.

Tegelijkertijd is de oecumenische beweging in de afgelopen vijftig jaar spectaculair gegroeid. Er zijn meer dan 300 lokale raden van kerken, tal van oecumenische organisaties en instituten, terwijl de kerken op landelijk niveau op veel terreinen vruchtbaar samenwerken in de Raad van Kerken in Nederland. Wie de huidige situatie vergelijkt met die van vijftig jaar geleden, toen de confessionele zuilen nog stevig overeind stonden, ziet hoezeer oecumene vanzelfsprekend is geworden. Dit geldt ook voor jongeren die, voor zover ze nog naar de kerk gaan, gemakkelijk van de ene denominatie naar de andere gaan of in jongerenwerk van verschillende of samenwerkende kerken participeren. Oecumene is voor hen vanzelfsprekend, al kennen ze de term soms niet. Bij alle vooruitgang op oecumenisch gebied valt echter recentelijk ook een tendens tot een sterkere profilering van de eigen denominatie op. Wellicht mede onder invloed van onze postmoderne cultuur, waarin verschillen positiever gewaardeerd worden dan voorheen, is het oecumenisch ideaal aan het verschuiven. Van een streven naar zichtbare eenheid - vaak geïnterpreteerd als institutionele en organisatorische eenheid - wordt oecumene meer en meer een streven naar eenheid in verscheidenheid. Met een toenemende nadruk op verscheidenheid. Juist wanneer denominaties elkaar beter leren kennen en intensiever gaan samenwerken, blijkt de behoefte aan behoud en versterking van de eigen identiteit te groeien. In het licht van deze tendens tot profilering van de eigen identiteit is het niet verrassend dat de herdenking van 150 jaar herstel van de

rooms-katholieke hiërarchie het motto 'Katholiek met hart en ziel' meekreeg, en niet 'Christen met hart en ziel'. De groeiende invloed van de media in onze samenleving en de behoefte van de kerken om in de media duidelijk zichtbaar te zijn, spelen bij deze toenemende profilering ongetwijfeld een rol.

De vraag is nu hoe deze tendens zich verhoudt tot de oecumenische samenwerking. Het antwoord valt, wat mij betreft, nog niet definitief te geven. Soms lijkt een nadrukkelijke eigen profilering afbreuk te doen aan de gezamenlijkheid in de Raad van Kerken en dreigen kerken elkaars concurrenten te worden, maar in andere gevallen kan een kerk zich nadrukkelijk met een eigen identiteit en toch als voluit oecumenisch profileren. Als kerken ten aanzien van een bepaald probleem los van elkaar met verklaringen komen, is oecumene ver te zoeken. Maar als de Raad van Kerken met een gemeenschappelijke verklaring komt, waarop vervolgens enkele lidkerken expliciet aansluiten met een verklaring of oproep voor de eigen geloofsgemeenschap, waarin wordt aangeknoopt bij de eigen specifieke identiteit, kan de oecumene juist versterkt worden. Ook is het denkbaar dat de Raad van Kerken met een gemeenschappelijke notitie komt, waarin de verscheidenheid van de visies binnen de afzonderlijke kerken positief wordt benut. Wat opvalt is dat we nog weinig bewuste ervaring hebben met oecumene als eenheid in verscheidenheid, met oecumene 'met behoud van eigen identiteit'.

Dit alles neemt niet weg dat kerken moeten beseffen dat voor het brede publiek het verschil tussen katholiek en protestant, laat staan de verschillen tussen de verschillende vormen van katholiek of

protestant zijn, volstrekt onbegrijpelijk zijn. Met meer mensen zonder religie en met groeiende andere religies in ons land, worden de onderlinge verschillen tussen christenen relatief kleiner. Het grote publiek vraagt hooguit naar de mening van 'de kerken'. In de publiciteit straalt positieve berichtgeving over een bepaald kerkgenootschap af op alle andere, net zo goed als negatieve publiciteit over één kerkgenootschap schadelijk is voor alle. Want slechts een minderheid van het Nederlandse volk zal de nuances nog zien.

Herdenking van 150 jaar herstel van de rooms-katholieke hiërarchie

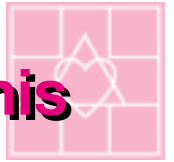
'De herdenkingen in 1903 en 1953 van het herstel van de rooms-katholieke hiërarchie in Nederland (1853) waren afhankelijk van de mate waarin rooms-katholieken belang hechtten aan de kerkelijke institutie, met name aan de bisschoppelijke hiërarchie. Het waren vooral ook vieringen van het machtige bouwwerk van katholieke organisaties, verenigingen en verbanden dat in de voorafgaande decennia was opgebouwd. Maar de kerkelijke instituties zijn voor de gemiddelde Nederlander minder belangrijk, of zelfs onbelangrijk geworden en het bouwwerk van confessionele organisaties is in de afgelopen decennia grotendeels ingestort.'

Aldus kerkhistoricus prof. dr. P. Nissen in het Friesch Dagblad van 15 februari. Wat kan in deze context de betekenis zijn van de herdenking van 150 jaar herstel van de rooms-katholieke hiërarchie? Nissen: 'De herdenking van 1903 leek vooral de verschillen tussen de kerkgenootschappen te versterken, bij de

Daarom juich ik het voorstel van dr. Nissen om de herdenking van 150 jaar herstel van de rooms-katholieke hiërarchie in een breder perspectief te zien van harte toe. Het wordt hoog tijd dat christenen hun achterhoedegevechten laten voor wat die zijn, en beseffen dat onze onderlinge verschillen in een multireligieuze en multiculturele samenleving beduidend minder relevant zijn. We moeten de ramen en deuren naar de samenleving wijd openzetten. Er ligt een geweldige uitdaging om gezamenlijk duidelijk te maken wat de christelijke traditie kan bijdragen aan de vragen en dilemma's van onze tijd. Bij vele mensen is een hernieuwde interesse in de bronnen van de christelijke inspiratie ontstaan. Kerken kunnen elementen uit de christelijke traditie gezamenlijk en zonder gêne naar voren brengen. Wachten tot 2053 om dit te doen, kon wel eens te laat zijn.

De geloofwaardigheid van het getuigenis

Door: dr. Joris Vercammen, oud-katholiek Aartsbisschop van Utrecht

Als onze rooms-katholieke geloofsgenoten het bestaan van hun kerkelijke organisatie vieren, dan is dat voor ons op de eerste plaats een reden om hen daarmee te feliciteren. Dat er gevierd wordt en de wijze waarop dat wordt opgezet, getuigt van een positief zelfbewustzijn dat de verkondiging van het evangelie in onze samenleving sterker kan maken. En daarmee is dan natuurlijk meteen de kritische toets gegeven waartegen zo'n feest bekeken moet worden. Wordt er gefeest omwille van de vreugde zich in te zetten voor het evangelie

an de rooms-katholieke hiërarchie n oecumenisch perspectief

herdenking van 1953 waren er al voorlieden als L.J. Rogier en A.J. Bronkhorst die oproepen tot gesprek en toenadering tussen de kerkgenootschappen. In 2003 zijn op die oproep inmiddels vijftig jaar van oecumenische beweging gevolgd. Een herdenking in 2003 zou dan ook veeleer aanleiding kunnen zijn tot een oecumenische bezinning op de betekenis van de christelijke levensbeschouwing in Nederland.'

Het rooms-katholieke feest kreeg als motto 'Katholiek met hart en ziel' mee, en niet bijvoorbeeld 'Christen met hart en ziel'. Zijn de kleiner wordende kerken in Nederland gebaat bij een heldere profilering ten opzichte van elkaar en hoe verhoudt zich dat ten aanzien van oecumenische samenwerking? We legden deze vraag voor aan mw. Bakker, algemeen secretaris van de Raad van Kerken, en mgr. Vercammen, Aartsbisschop van Utrecht in de Oud-katholieke Kerk van Nederland.

of gaat het om het bewieroken van de eigen organisatie? Waarmee ik niet wil beweren dat die organisatie niet nodig zou zijn. Natuurlijk is die nodig. Als een katholieke geloofscultuur ertoe doet, dan vraagt die ook om een organisatie die deze schraagt en draagt. En ik geloof dat hij ertoe doet, omdat hij bepaalde aspecten van een christelijk geloofsleven op een zodanige wijze benadrukt dat de rijkdom van ons geloof er alleen maar duidelijker op wordt. In de aandacht voor onder andere liturgie en ritueel, voor sacramenten en de traditie, en niet te vergeten voor het ambt, worden door een katholieke geloofscultuur belangrijke geloofsthema's in beeld gebracht. Belangrijk zijn ze, omdat ze hun nut zullen bewijzen in het kader van de verkondiging van het evangelie in onze cultuur. Er is dus niets mis met het 'Katholiek zijn, met hart en ziel', integendeel. En mag ik

daaraan toevoegen dat niet alleen rooms-katholieken 'katholiek zijn met hart en ziel'? Oud-katholieken zijn het namelijk evenzeer en vaak zeer bewust. Alleen geldt voor hen dat de autonomie van een plaatselijke kerk ook een plaats verdient in het rijtje van wat een katholieke geloofscultuur belangrijk maakt. Een plaatselijke kerk is immers geen geïsoleerd groepje christenen dat enkel op zichzelf aangewezen is én het is evenmin het lokale filiaal van een mondiale organisatie dat als een soort van doorgeefluik voor het centrale bureau fungeert. Een plaatselijke kerk is de ene wereldkerk geïntegreerd in de realiteit van de eigen cultuur en de eigen samenleving. Ik kan het zo zeggen: een plaatselijke kerk is katholiek, omdat ze hetzelfde geloof, zoals dat overal ter wereld wordt beleden, op een aansprekende wijze gestalte weet te geven in de realiteit van de eigen samenleving, en daarmee op haar beurt het wereldwijde getuigenis verrijkt en versterkt.

Daar gaat het dan ook om: dat elke geloofscultuur uiteindelijk ook een dienst moet zijn aan de gezamenlijke opdracht om de liefde van God aan de wereld te verkondigen en in de kracht van die liefde de wereld humaner te maken. In die zin heeft professor Nissen natuurlijk gelijk als hij stelt dat op de eerste plaats de betekenis van de christelijke levensbeschouwing in Nederland aan de orde zou moeten zijn bij de feestelijke viering van het bestaan van de Rooms-katholieke Kerk in Nederland. Overigens, als men het zogenaamde 'herstel' van de hiërarchie viert en daarmee eigenlijk de aandacht vestigt op het bisschopsambt, dan zou deze oecumenische dimensie duidelijk op de voorgrond aanwezig dienen te zijn. Want is de bisschop niet die figuur die bij uitstek zorg draagt voor de verbinding met het omvattende en wereldwijde gebeuren van het globale christelijk getuigenis? Is de bisschop niet het sym-

bool van de verbondenheid van christenen met elkaar? Volgens de traditie behoort de oecumene tot het hart van het bisschopsambt.

Als oud-katholiek moet mij ook wel van het hart dat we nogal moeite hebben met het spreken over het herstel van de hiërarchie terwijl het eigenlijk gaat over het herstel van de Romeinse hiërarchie. De eerste wijze van spreken gaat immers voorbij aan de eerlijke pogingen van onze voorouders om wegen te zoeken voor de beleving van de katholieke geloofsgestalte onder een staatkundig regime dat een en ander vijandig gezind was. Nederland is namelijk na 1723 nooit zonder (katholieke) bisschoppen geweest en dat heeft veel inzet gekost en toewijding gevraagd.

Er is dus niets op tegen dat het herdenkingsfeest de schijnwerpers richt op de katholieke geloofscultuur, als daaruit ook maar mag blijken dat deze cultuur een bijdrage wil zijn aan het geheel van het christelijk getuigenis in Nederland. Dat kan men natuurlijk niet doen vanuit een motivatie die op een bepaald superioriteitsgevoel gebaseerd zou zijn. In het aanvaarden van de verscheidenheid die onder christenen gegroeid is, wordt namelijk ook het eigen engagement van één bepaalde groep van christenen voor de heilsboodschap duidelijk. Met andere woorden niet de denominatie, maar het evangelie komt op de eerste plaats. Niet een particuliere kerk, maar alleen het evangelie komt absolute aanspraken toe.

Maar dat neemt niet weg dat de verscheidenheid onder christenen een rijkdom kan zijn.

Dat valt in de kerk van de eerste eeuwen te merken. De veelkleurigheid was ook toen een opgave, maar door wederzijds respect en (ook kritische) betrokkenheid op elkaar heeft men een traditie van uitwisseling en dialoog en vooral van conciliaire besluitvorming ontwikkeld die tot op heden model staat voor de samenwerking onder de christenen. Die traditie werd en wordt beleden als een gave van Gods Geest. Het is belangrijk deze traditie vast te houden en voort te zetten. Die traditie belet niet uiting te geven aan een gezond zelfbewustzijn, maar ze vraagt tegelijk zorg te dragen voor de verbondenheid met medechristenen.

Het is in de mate dat we als christenen samen optrekken, dat ons getuigenis aan geloofwaardigheid en het evangelie aan kracht zal winnen in onze samenleving.

Zoveel is duidelijk!

Oecumenische kerkendag in Duitsland

Berlijn: 28 mei - 1 juni

Voor de eerste keer in de geschiedenis zullen katholieke en evangelische christenen bij elkaar komen op een oecumenische kerkendag. Na meer dan 150 jaar katholieke kerkendagen en meer dan 50 jaar van evangelische kerkendagen is het nu de eerste keer dat er een gezamenlijke manifestatie wordt voorbereid. Ook als de kerkendagen de komende jaren, mogelijk op goede gronden, weer afzonderlijk georganiseerd zullen worden, is de oecumenische kerkendag al een succesverhaal. Nog nooit eerder kreeg een kerken- of katholieke kerk zoveel aandacht in de pers, of op de agenda's van kerkelijke leiders. Nooit eerder was er zoveel 'officieel bewustzijn' in de politiek, of in kerkelijke kringen over de grenzen, zoals bij de Konferentie van Europese Kerken (KEK) en de Raad van Europese Bisschoppenconferenties (CCEE).

Er worden meer dan 100.000 mensen verwacht en er hebben zich al 2300 groepen aangemeld die een actieve bijdrage leveren aan het programma. Meer dan 1100 samenwerkingsverbanden hebben zich aangemeld voor 'AGORA', een plek voor discussie en waar ze zich kunnen presenteren. Meer dan 2500 koorzangers komen naar Berlijn en in de ongeveer 120 voorbereidingsgroepen zijn 1000 mensen actief. Ook uit Nederland.

Deze aantallen verplichten ons als organisatie, want we weten dat vooral jonge mensen ervaringen als de katholieke kerkendag en de kerkendag nodig hebben om zich in hun christen zijn bevestigd te voelen en om te groeien. Gingen jongeren vroeger na het bezoek aan een ontmoetingsdag naar huis terug om daar een op alle terreinen levende kerk te vinden, nu is dat geheel anders. Onze verantwoordelijkheid is daarmee groter geworden.

Oecumene geen luxe

De insteek voor het thema 'oecumene' werd eind 2001 van katholieke zijde vastgelegd met: "Katholiek zijn is oecumenisch zijn!" En: "Oecumene is voor de katholieken geen nieuwe, extra opgave, maar een wezenskenmerk van de Kerk, zonder welke het leven en de presentie van de Katholieke Kerk niet denkbaar is. Oecumene is niet meer uitsluitend een zaak van specialisten, maar een opgave voor alle geledingen van de kerk. Oecumene is geen luxe, maar verwerkelijking van de katholiciteit."

Het oecumenische proces, waarin de oecumenische kerkendag een belangrijke bouwsteen is, moet een groeiproces zijn: een stap naar elkaar toe. Het oecumenische proces is een strijd tegen onverschilligheid en onwetendheid, tegen vooroordelen en wantrouwen op elk van de drie vlakken waar de oecumene zich afspeelt: de theologie, de kerkleiding en de gemeenschappen. De oecumenische kerkendag is een unieke kans in dit groeiproces.

Oecumene is een kerkelijk proces, maar speelt zich ook af in de samenleving. Juist daarom willen we in Berlijn een plek zijn voor een gezamenlijk getuigenis. Christenen hebben een gezamenlijke opdracht om zich in de wereld te mengen. Ze zijn mede-

verantwoordelijk voor de staat en de politiek, voor de economie en sociale gerechtigheid, bescherming van de menselijke waardigheid en zorg voor de schepping. We zullen christenen die zich engageren in de samenleving impulsen geven voor hun werk, beroepsmatig en privé. Naast het getuigenis voor de samenleving moet de oecumenische kerkendag mensen persoonlijk spiritueel sterken.

Ihr sollt ein Segen sein.
Ökumenischer Kirchentag
28. Mai - 1. Juni 2003 in Berlin

Klare taal en bezinning

We willen duidelijke taal. We moeten openlijk met elkaar bespreken wat we willen en wat niet. We moeten de hoge verwachtingen die er leven ten aanzien van de dag afzwakken. We zullen niet in vijf dagen alle oecumenische knopen kunnen doorhakken. Oecumene is geen verward geheel van knopen, die doorgehakt zouden kunnen worden, maar een weg van groeiende overeenstemming en toenemend vertrouwen. We willen een gesprek over het thema eucharistie en avondmaal. Dat moet niet naar de rand verdwijnen. Voor, tijdens en na de oecumenische dagen in Berlijn willen we alles doen om de eenheid van de christenen dichterbij te komen. Maar we moeten de spanning volhouden van het oecumenische verlangen en wat oecumenisch verantwoord is. We hebben bij de voorbereiding van de kerkendag uitgebreid gesproken over hoe we met eucharistie en avondmaal om zullen gaan en afgesproken

dat de in de afzonderlijke kerken geldende regels zullen worden gerespecteerd. Niemand moet achterblijven bij wat in zijn of haar kerk is toegestaan, maar daar ook niet op vooruit lopen. Niemand zal ergens toe worden gedwongen of uitgenodigd wat hem of haar in conflict kan brengen met de eigen kerk.

De oecumenische kerkendag wil een bezinning zijn op onze gemeenschappelijke basis: de bijbel. De bijbel is de gemeenschappelijke bron van alle christelijke denominaties. We willen ons bezinnen op de kern die in de bijbel besloten ligt: de heilsbelofte van God, het liefdesgebod van Jezus Christus, het geloof in de vergeving van schuld en zonde, de rechtvaardiging door het geloof alleen en de zending in de wereld.

De onderneming zal velen teleurstellen. Sommige katholieken zullen de kerkendag te evangelisch vinden, terwijl sommige

evangelischen het tegenovergestelde zullen vinden. Onvermijdelijk en misschien ook wel heilzaam. Voor alle partijen is de oecumenische kerkendag een uitdaging om de zelfgenoegzaamheid op te geven. We hebben een lange adem nodig en een zekere blijmoedigheid en zelfbeheersing. We moeten niet vergeten dat dit de eerste keer is dat Duitse katholieken en de evangelischen zo'n gebeurtenis samen opzetten. We kunnen trots en dankbaar zijn dat we zover zijn gekomen. Misschien kunnen de lange adem, de blijmoedigheid en het benodigde geduld ons allen tot de noodzakelijke verandering aanzetten die de oecumene nodig heeft.

Dr. Stefan Vesper

Algemeen secretaris van het Centrale Comité van de Duitse katholieken

Voor meer informatie zie
<http://www.oekt.de/index.php>

Taizé-jongerenontmoeting 2003 in Breda

De Rooms-katholieke Kerk in Nederland viert dit jaar het 150-jarige herstel van de kerkelijke hiërarchie. Het bisdom Breda doet daar met hart en ziel aan mee onder het motto 'geloven in leven'. 'Het is van het grootste belang,' schrijft men op de website 'dat we elkaar ontmoeten, op allerlei manieren, en dat er allerlei nieuwe relaties ontstaan.' Het bisdom wilde het feest daarom ook met jongeren vieren. Dit leidde tot een weekendbijeenkomst van en voor meer dan 500 jongeren in Taizéstijl op 14, 15 en 16 februari met als thema 'Wat het leven mooi maakt'.

Het weekend in Breda werd voorbereid door een kerngroep van twintig jongeren, die enthousiast met elkaar de organisatie op poten zetten. In mei 2002 waren ze een week in het oecumenische klooster in Taizé, waar ze een aantal dagen door de bisschop werden vergezeld. Een aantal jongeren had er een gesprek met de bisschop over hoe de kerken gastvrij kunnen worden en aantrekkelijk voor jongeren. De ongeveer tachtig overwegend jonge monniken van Taizé nodigen jongeren uit de hele wereld uit voor een kort of een langer verblijf in het klooster. Het oecumenische en internationale karakter van de gemeenschap spreekt velen van hen aan.

Wekelijkse bijeenkomsten

Vanaf de reis in mei ontstond er een groep jongeren, die wekelijks bij elkaar kwam. Jessica de Haan, lid van de 'kerngroep': 'We wilden ons niet alleen richten op de organisatie van de jongerenontmoeting door avonden te vullen met vergaderen, maar we hebben ervoor gekozen om het wekelijks gebed centraal te stellen in de toeloop naar de Taizé-jongerenontmoeting in Breda.' De bijeenkomsten bestonden uit een gebedsviering en een eenvoudige maaltijd met elkaar. Eens in de twee maanden werd na afloop daarvan het verloop van de verschillende organisatorische onderdelen besproken. De gebedsdiensten werden bezocht door een vaste groep jongeren, maar ook door jongeren en ouderen die geïnteresseerd zijn in het Taizé-gebed. Jessica de Haan: 'Het gebed bleek voor iedereen een krachtbron en een steun voor het uitvoeren van zijn of haar verantwoordelijkheden, maar ook voor het dagelijks leven.'

Plekken van (wan)hoop

Tijdens het weekend stonden het gebed en de ontmoeting centraal. De broeders van Taizé hielden een bijbelintroductie, waarna de jongeren een plekje zochten op de vloer van de kerk om erover met elkaar in gesprek te gaan. De Grote Kerk in Breda was het centrale punt van gebed, maar zaterdagmiddag waaierden de jongeren uit over de hele stad, waar ze plaatsen bezochten die waren aangemerkt als 'plekken van hoop', plaatsen waar volgens de organisatoren hoopgevend werk wordt verricht. Deze varieerden van de KMA, waar cadetten vertelden over hun zienswij-

Taizéviering in de Grote Kerk in Breda. Foto: Ita Sembiring.

ze op hun toekomstige taak, en de devotie tot de kloosters en de verschillende religieuze gemeenschappen in de stad. Op de website van de jongerenbijeenkomst wordt verslag gedaan van de verschillende bezoeken. Rozemarijn de Vries ging met een groep naar 'Vluchtbed Breda', waar asielzoekers worden opgevangen. Tijdens de rondleiding ontmoette ze twee jongens uit Sierra Leone: 'Ze hebben de meest afschuwelijke dingen verteld over hun leven in Afrika. Dat was erg heftig, maar wel heel goed om te horen.' Ze was blij dat het in het Engels was, zodat ze niet alle gruwelijke details die de jongens vertelden begreep. 'Na dit gesprek, waardoor we allemaal overdonderd waren, vroegen ze ons met hun te bidden. Dus in een kring met handen vast hebben we voor ze gebeden, dat was erg bijzonder.' Ze laat er op volgen: 'Wat is de wereld oneerlijk verdeeld zeg!' De ontmoeting met de jongeren, de 'plek van hoop waar ook ontzettend veel wanhoop heerst', maakte veel indruk op de jongeren. Zelf stuurde Rozemarijn de jongens nog een kaartje 'om ze te bedanken en ze hoop, vrijheid en kracht toe te wensen'. 'We hebben er nog veel over

gepraat hoe oneerlijk en moeilijk een leven kan zijn.'

En weer verder

Op zondagochtend maakten de jongeren kennis met het kerkelijk leven in Breda door deel te nemen aan de vieringen in de parochies en gemeentes. De jongeren die

bij de Taizé-jongerenontmoeting in Breda waren, werden gestimuleerd om na te denken over hoe ze in hun eigen gemeente of parochie een bijdrage kunnen leveren. Jessica de Haan: 'We wilden de positieve ervaring die we in de ontmoeting van het weekend opdeden ook in onze eigen gemeente of parochie leren vinden. Het was een

goed weekend. Door elkaar te ondersteunen en door het wekelijks gebed hebben we elkaar gestimuleerd. Wanneer en waar een volgende ontmoeting plaats zal vinden, staat op dit moment niet vast. Tot op heden is er steeds voor een andere stad in een ander deel van Nederland gekozen, waar de plaatselijke jongeren zich inzetten voor die ontmoeting.'

De mooie vieringen maakten grote indruk. Jong en oud kwam er op af en verraste de organisatie met de grote toeloop. Indrukwekkend was ook het enthousiasme waarmee de jongeren die naar Breda kwamen meehielpen: 'Daar waar het nodig was, werd geholpen, waardoor het weekend op rolletjes liep en een succes werd. We zijn dankbaar voor de vele gastgezinnen die de jongeren herbergden die het hele weekend meededen aan met de ontmoeting.'

Daphne van Rosendaal

Het bisdom Breda organiseert van 27 april tot en met 4 mei een Taizéjongerenreis. Neem voor meer informatie contact op met Remco Babijn (06 505 21 697). Meer informatie over Taizé in Breda: www.taizeinbreda.nl. De website van het klooster in Taizé: www.taize.fr. Met liederen en muziek!

Morgengebed van Irakese christenen

Onze Heer en onze God,
geef op deze tijd van de morgen
verlossing aan de onderdrukten,
vrijlating aan de gevangenen,
verkwikking aan de gekwelden,
genezing aan de zieken,
terugkeer aan hen die ver weg zijn,
bescherming aan de verwanten,
vergeving aan de zondaars,
verzoening aan de boetelingen,
verheffing aan de rechtvaardigen,
ondersteuning aan de noodlijdenden.

Geef dat de verlorenen worden gevonden,
dat de gebeden van de bannelingen worden verhoord.
Geef een goede en passende gedachtenis aan de gestorvenen,
en barmhartigheid en genade aan alle schepselen en creaturen.

Handel zo aan ons en aan ieder,
aan al degenen die ons, zwakke en zondige mensen, helpen
en welgevallig zijn aan uw majesteit.

Handel zo in uw goedheid en ontferming,
nu en altijd en in de eeuwen der eeuwen. Amen.

Oud gebed, als afsluiting van de ochtenddienst, uit de Oost-Syrische oftewel Chaldeeuwse liturgie.

Irak heeft 24 miljoen inwoners, 97% is moslim, ± 2% is christen.

Belangrijkste kerken: Chaldeeuwse-katholieke Kerk (geünieerd met Rome), Assyrisch-apostolische Kerk (zelfstandig). Overige kerken: Syrisch-orthodox, Syrisch-katholiek, Armeens-apostolisch, Grieks-orthodox, Grieks-katholiek, protestants, Latijns-katholiek (r.k.).

Oecumenisch project Roemenië 2003

Oecumene tussen orthodoxen en katholieken is doorgaans schaars in Roemenië. Het Rooms-katholieke Theologisch Instituut St. Tereza in Boekarest is uniek, omdat er rooms-katholieke priesterdocenten aan verbonden zijn en het merendeel van de lekendocenten orthodox is. Ook de studenten - mannen én vrouwen - zijn in meerderheid orthodox. Veel Roemenen zijn - na de lange communistische periode (1948-1989) - hongerig naar geloof en studeren daarom theologie. Het universitaire en door kerk én staat erkende instituut leidt godsdienstleraren en catechisten op. Het verzorgt ook opleidingen Roemeens, Engels, Latijn en maatschappelijk werk, zodat de theologiestudenten, die meestal een tweede vak studeren, op de moeilijke arbeidsmarkt niet voor één gat te vangen zijn. In het economisch zwakke Roemenië komen de studenten van het St. Tereza Instituut uit arme milieus. Ze kunnen geen collegegeld betalen. Toch moet het instituut worden bekostigd. Tot voor kort deed het kleine rooms-katholieke aartsbisdom van Boekarest een flinke duit in het zakje, maar het kan dat voor de toekomst niet meer bolwerken. In Roemenië is het belangrijk dat het evangelie wordt doorgegeven, bij voorkeur door christenen van verschillende kerken gezamenlijk. Het St. Tereza-Instituut is een

concrete uitdrukking van dit oecumenisch ideaal, waar oecumene tussen orthodoxen en katholieken doorgaans schaars is in Roemenië. De rector Vladimir Peterca doet voor zijn theologieopleiding een beroep op financiële steun van medechristenen in het buitenland. De Katholieke Vereniging voor Oecumene bezocht zijn instituut in oktober 2002 en heeft contacten in Nederland met mensen die het instituut goed kennen. Wij bevelen de ondersteuning van dit instituut bij u aan als oecumenisch project van de Zondag voor de Oosterse Kerken 2003.

17-18 mei
Zondag voor de
Oosterse Kerken 2003:
Roemenië

U kunt het Theologische Instituut St. Tereza in Boekarest steunen met uw gift op giro 1087628 o.v.v. 'Oecumenisch project Roemenië'. Algemene giften voor de Zondag voor de Oosterse Kerken kunt u overmaken op hetzelfde girorekeningnummer o.v.v. 'Zondag voor de Oosterse Kerken'.

Oorlog of samen

Iedere oorlog is ook een nederlaag voor de mensheid. Dat hoorde ik onlangs paus Johannes Paulus

II zeggen. Oorlog betekent dat we een ander of anderen verliezen in ons samen mens zijn. Dat kan misschien onvermijdelijk zijn, maar het blijft een nederlaag. Godsdiensten en kerken spelen in situaties met oorlogsdreiging verschillende rollen. Soms lijken ze bij te dragen aan een verharding van standpunten, soms zijn het bakens van een volgehouden oproep tot vrede.

In de katholieke traditie kennen we het adagium dat er geen heil te vinden is buiten de kerk. Dat lijkt alle gelijk naar de katholieke kerk zelf toe te trekken en geen ruimte meer te laten voor andere posities. Een optie die aan de ene kant met goed recht de eigen identiteit en datgene waarvoor men staat verdedigt, maar aan de andere kant geschapen lijkt te zijn om conflicten en erger op te roepen.

Lezend in de catechismus die in 1566 in de nasleep van het concilie van Trente werd uitgegeven, stootte ik op een afwijkende formulering: 'dat al wie waarachtig heilig zijn niet buiten de kerk kunnen staan.' Dat kun je ook lezen als: de kerken moeten binnen zichzelf - dus zonder zichzelf op te geven - ruimte scheppen voor alles wat er onder mensen aan heiligheid te vinden is. Opdat ze geen anderen verliezen in het samen mensen van God zijn.

Het gelijk dat ik met anderen en dat anderen met mij kunnen delen, is altijd groter dan mijn gelijk dat, hoe terecht ook, er niet in slaagt anderen tot deelgenoten te maken. Als kerken naar elkaar toe zo aan gezamenlijke eenheid werken, dragen ze bij aan een mentaliteit die oorlog allengs overbodig maakt, ten dienste van een bewoonbare wereld voor allen samen.

Ad Brants

(voorzitter Katholieke Vereniging voor Oecumene)